
DESET „ZTRACENÝCH“ POKOLENÍ IZRAELE

Odedávna se čtenáři Bible zaměstnávají otázkou: Kde je těch deset „ztracených“ pokolení Izraele? Odpověď zní: To neví žádný člověk. Ale Bůh také tyto příslušníky Svého pozemského lidu opět ukáže a přivede je na začátku tisíciletého království na zemi do země Kanán. O tom svědčí zvláště sdělení o zachráněných příslušnících dvanácti pokolení ve Zjevení 7,4-8 a podrobný popis jejich dědictví v zemi v Ezechieli 48.

Až do konce Šalomounovy vlády bylo všech dvanáct pokolení více nebo méně spojeno. Pokolení Ruben a Gád, stejně jako polovice pokolení Manassesova zůstaly při dělení země Kanán na východní straně Jordánu (Joz. 13,8-33). Teprve na začátku vlády jeho syna Roboáma se deset pokolení pod Jeroboámem oddělilo od dvou pokolení Judy a Benjamina, k nimž se připojila také většina Lévitů (1. Král. 12). Deset pokolení bylo nadále nazýváno „Izrael“, dvě ostatní pokolení „Juda“.

Deset pokolení od začátku propadlo modlářství, zatímco králové dvou pokolení se zčásti velmi energicky stavěli na stranu Hospodina, Boha Izraele. Na základě své modloslužby bylo deset pokolení odvedeno okolo roku 722 př. Kr. do asyrského zajetí, odkud se nikdy nenavrátila. O něco více než po 100 letech (asi r. 605 př. Kr.) byla dvě pokolení odvedena Kaldejskými do babylonského zajetí, které trvalo 70 let. Ze všech Židů v Babel se však vrátilo zpátky do Judstva nejprve jen 42360 osob, jak o tom podává zprávu Ezdrášova kniha.

Všeobecně může být řečeno, že všichni „Židé“ pocházejí ze dvou pokolení a z Lévitů. Lévité se často poznají podle jména *Cohen*, *Kah/a/n* nebo podobně, která znamenají „kněz“. Kde je ostatních deset pokolení, je až dodnes neznámé.

Ovšem už v Božím slově nalézáme náznaky, že příslušníci deseti pokolení byli smíšeni s Židy, tj. že bydleli mezi nimi. V 1. Par. 9,3 byli jmenováni vedle synů Judy a Benjamina, kteří po návratu bydleli v Jeruzalémě, také „synové Efraim a Manasses“, tedy takoví, kteří pocházeli z pokolení Josef. V Lukáš 2,36 čteme o jedné ženě Anně, dceři Fanuelově „z pokolení Asser“. Tyto zmínky by mohly ukazovat na to, že během zajetí došlo k promíchání mezi deseti a dvěma pokoleními, aniž by jednotlivá pokolení ztratila svoji identitu. Je mnoho neopodstatněných a z části fantastických domněnek o identitě a zbytku deseti Izraelských pokolení (např. teorie „britského Izraele“ apod.). Avšak kde se v přítomné době nacházejí, není známé.

V 20. století přišlo mnoho Izraelitů, takzvaní „Falaši“ z Etiopie do Izraele. Znali sice zákon, ale nikoli např. svátek Purim, který byl zaveden teprve v době Peršanů (viz Ester 9,17). To ukazuje na to, že po asyrském zajetí už neměli žádné kontakty s příslušníky dvou pokolení Judy a Benjamina. Falaši byli rabíny přijímáni jako příslušníci pokolení Dan.

Boží slovo na různých místech mluví o přivedení zpět všech dvanácti pokolení, např. v Izaiáš 11,11-16; Jeremiáš 31; Podle Ezechiele 20,34-38 bude tento návrat doprovázen

božskými soudy, takže sice budou z různých zemí vyvedeni všichni Izraelité, ale ti vzpurní budou na cestě do Izraele potrestáni, takže se nedostanou do země zaslíbení. To je zcela jiný postup než návrat Židů, který už nějaké roky prožíváme. Zatím co tito prožijí ve své zemi a v Jeruzalémě „velké soužení“ (viz Mat. 24,15-31), Izraelité z deseti pokolení přijdou do země teprve po soužení. Také Ezechiel 37 popisuje návrat všeho lidu, nikoli jen jeho části.

Při začátku tisíciletého království deset pokolení opět pozná svou pravou identitu příslušníků izraelského lidu a půjdou do země svých otců. Na cestě tam budou „v poušti těch národů“ činit pokání (Ez. 20,34-38). Nalézáme je také v těch 144 000 zapečetěných z Izraele ve Zjevení 7,3-8 (to nelze zaměňovat se 144 000 z Judy ve Zjevení 14,1-5, kteří „jsou vykoupeni ze země“). Tak „Juda“ (tj. dvě pokolení) a „Efraim“ (tj. deset pokolení) budou poprvé od Šalomounových dnů zase sjednoceným národem (Iz. 11,11-13). V Ezechieli 37,22.24 k tomu čteme: „*Učiním je, aby byli národem jedním v té zemi na horách Izraelských, a král jeden bude nad nimi nade všemi králem. A nebudou více dva národy, aniž se již více dělití budou na dvojce království... A služebník můj David bude králem nad nimi, a pastýře jednoho všechni míti budou, aby v soudech mých chodili, a ustanovení mých ostřihali, i činili je.*“

Když je nedůvěřivě položena otázka: „Jak mají být tito lidé objeveni a přivedeni do země zaslíbení?“, pak jen stačí vzpomenout si na to, jak Bůh „za kulisy“, abychom tak řekli, ve velmi krátkém čase po pronásledování Židů v letech 1933-1945 přivedl velkou část židovského lidu do zaslíbené země, a tam ho přes velký odpor udržel. To by před 100 lety nikdo nepovažoval za možné – kromě křesťanů, kteří věřili v nepohnutelnost Boha a Jeho Slova. Ukáže se být pravdou to, co je napsáno v Římanům 11,29 a 33 na konci úvahy o údělu izraelského lidu. „*Darů zajisté svých a povolání Bůh nelituje... Jak jsou nezpytatelní soudové jeho, a nevystižitelné cesty jeho.*“

A. Remmers IGL 7/2020

*A vyzdvihne korouhev mezi pohany,
a sběře zahnané Izraelské,
a rozptýlené Judovy shromáždí
ode čtyř stran země. (Izaiáš 11,12)*

DIGITÁLNĚ SE SHROMAŽDOVAT JAKO VĚŘÍCÍ?

Myšlenky k aktuálnímu tématu

Digitalizace není trend teprve v koronavirové době. Ovšem rozšířením viru je to téma společensky dodatečně posíleno. V mnoha oblastech denního života – zvláště v životě

v povolání – je s tím konfrontováno mnoho lidí. Ve stále více podnicích se mítinky s osobní přítomností doplňují nebo dokonce úplně nahrazují mítinky on-line. Skype, Zoom, GoToMeetig, Teams nebo jiné programy to činí poměrně snadným.

Také vyučování, školení, zasedání nebo konference stále více probíhají digitálním způsobem. Virtuální setkání umožňují práci, učení a komunikaci, které jsou nezávislé na místě. Čím méně se lidé musí pohybovat z jednoho místa na druhé, tím se to zdá být lepší.

Jako tak často, společenské trendy se nezastavují před dveřmi shromáždění věřících. Proto vyvstávají otázky, z nichž některé chceme probrat v tomto článku. Před pozadím Covidu-19 se ty otázky stávají ještě ostřejšími a naléhavějšími, zvláště když je omezována až dosud známá svoboda shromažďování. Zodpovězení otázek se nemá dít dogmatickým způsobem, nýbrž formou některých myšlenek a zamyšlení, které – jak doufám – jsou podány na biblickém základě a mají vést k dalšímu přemýšlení.

Přitom jsou jasné dvě věci:

- a) Bible není kniha s paragrafy, která dává na každou otázku našeho života přímou odpověď.
- b) Téma digitální formy nehrálo v době napsání Bible ještě žádnou roli. Proto to slovo samotné ani jiná hesla, která se k tomu vztahují, v Bibli nenajdeme.

Přesto nám Boží slovo dává Boží principy a zásady, které stojí nad společenskými trendy a jsou platné nezávisle na čase. Musíme je jen s moudrostí a nutnou opatrností používat na poměry v dané době. Přesně o to se chceme pokusit, když budeme dávat odpověď na čtyři otázky, jejichž důležitost je zřejmá:

- 1. otázka: Můžeme a máme jako křesťané používat digitální média k šíření biblické pravdy?
- 2. otázka: Můžeme se digitálně shromažďovat ke jménu Pána nebo je nutná osobní přítomnost?
- 3. otázka: Je možné (nebo dokonce smysluplné), aby věřící z domu sledovali online shromáždění místního shromáždění?
- 4. otázka: Jaké možnosti máme v době, ve které kvůli vnější okolnosti (např. pandemii) nejsou shromáždění na přechodnou dobu možná?

1. otázka: Můžeme a máme jako křesťané používat digitální média k šíření biblické pravdy?

Na tuto otázku bych chtěl předem odpovědět: „Ano.“ Přitom by mělo být jasným, že tu jsou vždy přednosti i nevýhody. „Rizik a vedlejších účinků“ si jsem vědom a nutně bychom jich měli dbát.

Někdy je jako argument proti užívání digitálních médií užíván výrok z 1. Korintským 2,

kde Pavel píše: „*Ale my jsme nepřijali ducha světa, ale Ducha, který je z Boha, abychom znali věci, které nám jsou od Boha darovány; které zvěstujeme ne slovy, učenými lidskou moudrostí, nýbrž slovy, učenými skrze Ducha, sdělující duchovní věci skrze duchovní prostředky.*“ (v. 12 a 13 – přel.) V této souvislosti je někdy citován také verš z Kazatele 10,1: „*Mouchy mrtvé nasmrazují a nakažují mast apatekářskou.*“

Přitom musíme myslet na to, že v 1. Korinským jde o inspirované Boží slovo, a že ono „*my*“ se v přímém významu vztahuje na apoštoly, kteří Boží slovo mluvili a psali pod vedením Ducha Svatého. Jinak by bylo možné tímto argumentem bránit každému druhu rozšiřování pravdy, která jde nad přímé ústní kázání, neboť v době prvních křesťanů sotva byl jiný prostředek (jako např. nějaký křesťanský časopis).

Šíření biblické pravdy virtuálním způsobem samo o sobě není žádnou „*mrtvou mouchou*“ a žádným „*vozem novým*“ (2. Sam. 6,3). Záleží na tom, jak jsou média užívána a zda ti, kteří je užívají, jsou vedeni Duchem Svatým. To platí pro evangelium, stejně jako pro vyučování věřících. Jestliže to před krátkou dobou bylo převážně písemné šíření (webové stránky) nebo zvukové záznamy přednášek a konferencí, tu v poslední době jsou více používány možnosti jako podcast, video, livestream a interview. Tyto způsoby poskytují tu výhodu, že je často možné dosáhnout velký okruh příjemců – také takové, které až dosud vůbec nebylo možné oslovit.

K tomu nezapomínejme, že mnozí (nejen mladí) lidé dnes velmi neradi čtou a mnozí (nám neznámí lidé) dávají pozor, aby nenavštívili evangelizační shromáždění nebo shromáždění věřících. Online jsou případné zábrany odstraněny.

Přesto tu jsou nejen šance, nýbrž i rizika. Ta se týkají **vysílajících i přijímajících** poselství:

- a) **Vysílající:** Vystupovat v livestreamu nebo videopromluvě nebo i šíření nějakého podcastu v sobě skrývá vždy nebezpečí přeceňování vlastní osoby a „stavění se do popředí“. Navíc zde velkou mírou chybí korekce přítomnými bratry, a tak se omyly mohou šířit mnohem rychleji.¹
- b) **Přijímající:** Jedno z rizik na straně posluchačů spočívá v tom, že digitální nabídka může zmenšit „chuť“ na shromáždění místního shromáždění. Je tu nebezpečí, že shromáždění ke jménu Pána budou méně navštěvována a méně ceněna (Žid. 10,25). Tento možný „vedlejší účinek“ bychom neměli podceňovat. V jednotlivých případech se může dokonce stát, že někdo dá livestreamu nebo videoposelství přednost před kázáním v místním shromáždění, protože kazatel na síti má domněle lepší poselství nebo snad umí přesvědčivěji mluvit. Tak by to v žádném případě nemělo být. Pro rocké slovo ve shromáždění jako shromáždění má velmi vysokou cenu (1. Kor. 14).

¹ To platí ovšem rovněž v mnoha případech pro tradiční i soukromě organizované webové stránky.

2. otázka: Můžeme se digitálně shromažďovat ke jménu Pána nebo je nutná osobní přítomnost?

I nejjednoduššímu poselství ve shromáždění jako církve je vždy třeba dát přednost před nejlepším online kázáním.

Na tuto otázku bych chtěl předem nutně odpovědět: „Ne.“ To nemůžeme! Přitom by to bylo příliš málo jen poukázat na to, že Bible nezná taková virtuální shromáždění. Slovo „shromáždění“ samo ještě nic neříká, zda se to děje reálně nebo virtuálně (poukazují jen na anglické slovo „meeting“, u kterého samozřejmě vycházíme z toho, že může být „reálně/live“ nebo „online“). Přesto bych chtěl ukázat, že shromáždění ke jménu Pána předpokládá skutečnou (tělesnou) přítomnost účastníků. Uvedené argumenty jsou přitom jak zásadní, tak i praktické povahy.

- a) Jeden velmi podstatný argument je, že je nemožné scházet se online k lámání chleba. Pavel píše: *„Nebo kolikrát byste koli jedli chléb tento a kalich tento pili, smrt Páně zvěstujete, dokud nepřijde.“* (1. Kor. 11,26)

Lámání chleba je v biblickém poučení vázáno na sejití místního shromáždění. Není např. možné, aby jednotliví účastníci virtuálního mítinku pro sebe doma (tedy v různých domech) lámali chléb. To by neodpovídalo výroku: *„... všichni zajistě jednoho chleba účastni jsme“* v 1. Korintským 10,17. To online není možné!

Virtuálně můžeme dělat mnohé, ale jíst a pít a zvěstovat smrt Pána tímto způsobem nemůžeme.

- b) Úzce s tím spojena je peněžní sbírka věřících. Oběti chvály jsou spojeny s činěním dobrého a se sdílením se (Žid. 13,15.16; srv. s 1. Kor. 16,2). Přirozeně že dnes je možné také digitálně darovat, ale to není způsob, jak probíhá křesťanská sbírka.
- c) V 1. Korintským 14 pojednává Pavel o shromáždění ke zvěstování slova. Ve verši 29 čteme: *„Proroci pak dva neb tři ať mluví, a jiní nechtě rozsuzují.“* Při digitálním shromáždění to je zjevně těžší provádět, při livestream téměř nemožné. Proto livestream nemůže nahradit shromáždění jako církve.
- d) 1. Korintským 14,24 předpokládá možnost, že náhle vejde nějaký nevěřící nebo neznalý (a pak prožije, jak působí Duch Svátý). Shromáždění věřících nejsou „uzavřené místnosti“, nýbrž jsou otevřena každému, kdo by chtěl přijít. Digitálně to v každém případě jednoduchým způsobem není možné.
- e) Ve shromážděních věřících se zpívá (1. Kor. 14,15). Společná chvála je podstatný prvek. Digitálně je to – jak praxe ukazuje – více než nesnadné.

f) Shromáždění jsou výrazem společenství, které je digitálně možno uskutečňovat rovněž jen velmi omezeně. Jak je možné se například online pozdravit „políbením svatým“? Právě tento bod osobní interakce je velkou nevýhodou virtuálního setkávání po internetu (a tu vůbec nemyslíme na to, že srdečné pozdravení v dobách pandemie je žel jen velmi omezeně uskutečnitelné).

Tu a tam je kladena otázka, zda „místo“, na kterém se shromažďujeme, není „duchovní místo“ (Mat. 18,20), že tedy nehraje roli, zda se shromažďování děje „reálně“ nebo „virtuálně“. Ve skutečnosti ono slovo „kde“ v Matouši 18,20 má co činit s biblickým **základem** shromažďování a ne s lokalitou nebo místností. Na rozdíl od Starého zákona se věřící doby milosti nescházejí v Jeruzalémě ani v nějakém Božím domě (nějakém zvláštním chrámu nebo kostele). Nehraje roli, **která** lokalita to je. Přesto to musí být **lokalita**.

*Neboť kde jsou dva nebo tři shromážděni v mém jménu,
tam jsem já uprostřed nich.*

Matouš 18,20 – přel.

V 1. Korinským se osmkrát mluví o shromažďování věřících (kap. 11,17.18.20.33.34; 12,24; 14,23.26). To je několikrát výslovně spojeno s nějakým **místem** – a to může být jen skutečné místo. Vyplatí se přečíst si tato jednotlivá místa.

Tím je jasné, že shromáždění jako církev (vlastně: v charakteru církve) je jen tehdy, když se reálně shromáždíme.

Shromáždění v místě je viditelné jen tehdy, když se věřící skutečně (fakticky) shromažďují, a nikoli když se setkávají skrytě někde digitálně ve světové síti. „Online-meeting“ nemůže být adekvátní náhradou za shromáždění ke jménu Pána.

Shromáždění má být lampou (Zj. 1,20) a má šířit božské světlo. To můžeme vidět docela prakticky. Internetovou adresu najdeme zpravidla, jen když ji cíleně hledáme. Nápis na ulici nebo „návštěvníci kostela“ na cestě do shromáždění jsou docela jiní, nápadní a už tím jsou svědectvím, které může svět pozorovat.

K tomu nezapomínejme, že neustálá přítomnost na síti vede k **izolaci** (nepěstují se osobní kontakty), podporuje **pohodlnost** (člověk se nevydává na cestu, aby prožil Pánovu přítomnost uprostřed těch Jeho) a skrývá nebezpečí **rozptýlení** (podívat se mezi tím krátce na Whats-App zprávy, přečíst si e-mail nebo si uvařit kávu, atd.). „Multitasking“ (= dělání více věcí najednou) sice někdy není špatný, v duchovní oblasti ovšem nemá zvláštní smysl a občas je dokonce škodlivý. Jedna z výhod shromáždění s osobní přítom-

ností je, že člověk může zpravidla snáze zanechat rozptýlení stranou, aby se soustředil na to podstatné – na přítomnost Pána. Online jsou rušivé faktory často větší.

3. otázka: Je možné (nebo dokonce smysluplné), aby věřící z domu sledovali online shromáždění místního shromáždění?

Odpověď na tuto otázku zní: Je to možné, ale není to nutně žádoucí. Jak jsme viděli, shromáždění se má skutečně scházet, a jen ti, kteří jsou přítomní, jsou shromáždění ve jménu Pána. Jestliže někdo – z určitých důvodů, jako např. pro nemoc nebo věk – se nemůže osobně účastnit, nýbrž sleduje shromáždění online, zcela jistě bude mít požehnání. Ovšem není s ostatními shromážděn ve jménu Pána – a tím chybí něco zcela rozhodujícího.

Z tohoto důvodu bychom raději neměli mluvit o tom, že někdo je **přítomen** nebo **se účastní** shromáždění. Takový spíše **sleduje** sejítí místního shromáždění zvenčí.

Někdy se namítá, že je lepší takové online nabídky (přenos shromáždění) zatím vůbec nenabízet. Připouštíme znovu, že na jedné straně je nebezpečí lehkomyšlně chybět v místě shromáždění, a před tím můžeme jen varovat. Kromě toho bud' připomenuto, že faktor rozptýlení doma u obrazovky je zřetelně větší než ve skutečném shromáždění. Na druhé straně bychom neměli zapomínat, že na mnohých místech jsou staří věřící, kteří – možná už léta – se nemohou shromáždění účastnit. Chceme jim vzít tuto možnost a radost sledovat shromáždění online? Protiargument, že přece je možné je potom navštívit, tu váží málo, neboť to za prvé je – žel – sotva ještě konáno, a za druhé se to v praxi vztahuje jen na shromáždění ke zvěstování slova nebo ke společnému uvažování. Myslíme také na rodiče, kteří musí zůstat u dětí doma, a tak budou mít možnost přece něco také obdržet. Na tomto místě by bylo možné jmenovat i nepřítomnost, zaviněnou podmínkami v zaměstnání. Měli bychom zde být opatrní v úsudku a „zlehka /mírně/ putovat“ (Iz. 38,15 – přel.).

V každém případě je třeba se snažit být přítomni ve shromáždění. Avšak když to jinak nejde, měli bychom mít široké srdce a společně před Pánem přemýšlet, jak se případ od případu rozhodnout. Důležité je, aby ve shromáždění byl zachován pokoj.

4. otázka: Jaké možnosti máme v době, ve které kvůli vnější okolnosti (např. pandemii) nejsou shromáždění na přechodnou dobu možná?

Jsmo Pánu vděční, že tato okolnost v Německu téměř nenastala. A přece právě na za-

čátku covidové pandemie jsme prožili to, že na některých místech se krátkodobě nekonala žádná shromáždění.²

Kdyby ten případ měl skutečně nastat (což by mělo být velmi přesně zkoušeno) a opravdu by nebyly jiné reálné možnosti shromažďování jako církve, pak v zásadě nic nemluví proti tomu, scházet se jako věřící po nějakou krátkou dobu online.

Ovšem – a to by mělo být už jasné – taková online-shromáždění nejsou shromáždění jako církve podle Matouše 18,20 (a právě proto musíme velmi pečlivě zkoumat, zda to skutečně je nemožné shromažďovat se jako církev!). Můžeme se sice online společně modlit, číst Slovo a chválit našeho Pána. To vše je velké požehnání. A přece to nikdy není skutečná náhrada shromáždění jako místní církve. Toho si musíme být vědomi.

Průběh online-shromáždění může být podobný jako obvyklého shromáždění církve (nehledíme-li na lámání chleba). Bratři, kteří se chápou slova (modlí se, čtou Slovo nebo text nějaké písně, podávají výklad), by to jistě měli činit pod vedením Ducha. Přítomní by si měli dát námahu, aby se nenechávali rozptylovat. A přece zůstane přitom, že to není rovnocenná náhrada. Účastníci takových online-shromáždění ten rozdíl velmi rychle zpozorují.

V závěru si vzpomínám na sunamitskou ženu, která v těžké době v Božím lidu přece s důvěrou řekla: „*Uprostřed lidu svého bydlím.*“ (2. Král. 4,13) To natrvalo nebude virtuálně a digitálně dobře možné. S Davidem rádi řekneme: „*Veselím se z toho, že mi říkáno býval: Pojdme do domu Hospodinova.*“ (Žalm 122,1)

Měli bychom se učit od Mardochea, o němž na konci knihy Ester čteme: „*Neboť Mardocheus... hledal blaho lidu svého a mluvil k pokoji celého svého rodu.*“ (Ester 10,3- přel.) Právě v těžkých dobách s těžkými otázkami bychom se měli snažit o to, abychom byli působci pokoje.

E. A. Bremicker, IGL 1/2021

ODSTRANĚNÍ HŘÍCHU

„*Nyní ale byl v dokonání věků jednou zjeven k odstranění hříchu skrze svou oběť.*“ „*Ale nyní jednou při skonání věků, na shlazení hříchů skrze obětování sebe samého zjeven jest.*“ (Židům 9,26) Musíme dbát přesného znění tohoto místa Písma. Nemluví o hříších (mn. číslo), nýbrž o hříchu (jedn. číslo). Dále není řečeno, že Kristus ho už odstranil, nýbrž že jednou v dokonání věků je zjeven, aby to učinil – aby hřích odstranil Svou obětí.

Plně platné dílo, na jehož základě bude hřích jednou s konečnou platností odstraněn, je

² Situace byla různá v různých zemích i obdobích (p. p.)

sice vykonáno, ale hřích nyní ještě není odstraněn. Ještě je stále ve věřícím, jakož i v každém člověku a v celém světě. Očištěn drahou krví Krista, věřící stojí sice před Bohem bez vady a bez jakékoli skvrny viny; ale má přece hřích – tělo, zlou přirozenost – stále ještě v sobě. Proto apoštol Jan píše: „*Pakli díme, že hříchu nemáme, sami se svodíme, a pravdy v nás není.*“ (1. J. 1,8) Také v tisíciletém království bude hřích stále ještě existovat, takže Satanu se dokonce na konci této požehnané vlády Krista podaří svést národy „*kteřé jsou na čtyřech stranách země*“ (Zj. 20,8).

Ale v novém nebi a na nové zemi bude každá stopa hříchu odstraněna. Pak to první pomine a Bůh bude všechno ve všem. Teprve když dosáhneme onoho dokonalého a slavného výjevu, budeme vidět výsledky Kristovy oběti v jejich celém rozsahu. Pak teprve bude hřích na základě Kristova díla úplně a provždy odstraněn.

Víra se toho přirozeně chápe už nyní, neboť „*je-li kdo v Kristu, nové stvoření jest. Staré věci pominuly, aj, nové všecko učiněno jest.*“ (2. Kor. 5,17) Avšak skutečné odstranění existence hříchu v Božím vesmíru je ještě budoucí.

E. Dennett, IGL 2/2021

SKRYTÉ HŘÍCHY

David v jednom ze svých Žalmů prosí Hospodina, aby ho zachránil před nebezpečnými nepřáteli, kteří ho obklopují. Bojí se jejich neočekávaných útoků a srovnává je proto s mladými lvy, kteří číhají v skryšii (Žalm 17,12). Před nimi chce David zůstat uchován. S takovými nepřáteli máme málo co činit. Ale myslíme na to, že nepřítel „hřích“ je stále ještě v nás.

Tento nepřítel má také rád tmu a utajování, stejně tak jako lvi a jiná v noci aktivní dravá zvíř. Jsme stále vystaveni nebezpečí vnitřního znečištění, které se plíživě šíří a špiní srdce a svědomí.

Sebeoklamání skrze zatajování

Toto nebezpečí je nutně brát vážně! Mnoho věřících se domýšlí, že by mohli určité myšlenky nebo jednání udržet v tajnosti. Mylně se domnívají, že si nikdo nevšimne zlých úmyslů a zlých žádostí v jejich srdcích – na Boha v nebi přitom vůbec nemyslí. A tak dovolují, aby se tyto žádosti bez ovládnutí rozvíjely až k bodu, kdy tyto zkažené myšlenky je náhle s nezadržitelnou mocí zaplaví a utopí vše, co tu je z dobrých a svatých citů.

Takové duchovní katastrofy se dějí zvláště tím, že člověk nemá před očima ani Boží vševědoucnost, ani náležitou ctící bázeň. Evangelia nám mohou pomoci ostřit si své vědomí, aby nedošlo v našem životě víry ke katastrofám! Cíl služby Pána Ježíše v Judstvu a Galilei byl totiž učinit lidem zřejmým, že Bůh zná každou myšlenku i nejnějnější pocity lidí.

Pánem byla zjevena přemýšlení mnohých srdcí (Luk. 2,35).

Pán zjevuje skryté věci

Příklad: Když Pán Ježíš v jednu sobotu vchází do synagogy v Kafarnaum, je mezi tam přítomnými jeden muž s uschlou rukou (Marek 3). Zákoníci a farizeové číhají na Pána, zda toho nemocného v tomto svatém dni uzdraví či nikoli. Je nám řečeno, že Ježíš znal jejich myšlenky, ačkoli oni na sobě asi nedávali nic znát, jak to je pro lidi v Orientu charakteristické.

Židovští vůdci vycházejí z toho, že Pán použije Svoji moc, aby nemocného v sobotu uzdravil, neboť znali Jeho soucit s trpícími. Kdyby to učinil, byla by to pro ně hledaná příležitost, aby Ho před synedriem obžalovali jako přestupníka mojžíšovského zákona. Avšak Pán Ježíš zná jejich přemýšlení. Nezadrží Ho od toho, aby muže s uschlou rukou neuzdravil. Ale zároveň přede všemi přítomnými kárá tyto nehodné a zlé myšlenky všech, kteří se všemi prostředky staví proti Božímu Synu, ačkoli On přišel jen proto, aby jim sloužil.

Toto uzdravení není jediná událost, kde se ukazuje tento převrácený postoj srdce, že se zle smýšlelo o Pánu Ježíši. Když je k Pánu přinesen na svých nosítkách ochrnutý člověk, Pán mu hned říká: „*Synu, odpouštěj se tobě tvé hříchy.*“ (Marek 2,5) Když zákoníci slyší tato slova, obviňují Pána tajně ve svých srdcích z rouhání se Bohu. Chybně si myslí, že Pán jedná domýšlivě, protože jen Bůh sám může odpouštět hříchy. Ale Pán „*duchem svým*“ poznává tato přemýšlení (Marek 2,8). Jeho odpověď ukazuje přítomným, že On je v stavu čist tajné myšlenky lidí.

Když člověk nelituje hříchu

Jak je smutné, že tito lidé hned neprosili o odpuštění svých zlých myšlenek. Proč nelitovali svého hříchu a neprosili Pána, aby odpustil myšlenky jejich srdcí, jako to apoštol Petr navrhl kouzelníku Šimonovi (Sk. 8,22)? Zákoníci však nevyznávají své zlé myšlenky, a proto také neprožijí očistění od svých skrytých hříchů. Následkem toho se jejich hořký a nenávistný odpor proti Mesiášovi stále zvětšuje. Tak se později oni proviní hrozným rouháním proti Bohu, když budou říkat, co si v nejhlubším nitru o Pánu Ježíši myslí: Že On vyhání demony skrze Belzebuba, knížete démonů. Předhazují tomu Svatému a Spravedlivému, že je posedlý nečistým duchem. Pán na to odpovídá, že tento hřích nebude nikdy odpuštěn (Marek 3,2.30).

Tak Ježíš během Svého života jako člověka zde na zemi dokázal, že je vševědoucí. V mnoha situacích tuto božskou vlastnost a moc jasně projevil, a tím ukázal, že On je Bůh. Skutečnost, že oči Hospodinovy probíhají celou zemi, byla známá už v době Starého zákona (2. Par. 16,9). Skladatel žalmů sám na sobě zakusil tuto božskou vševědoucnost a učinil ji tématem jednoho překrásného žalmu. Davidův hrozný hřích ve věci s Uriášem Hetejským se sice stal vskrytu, ale Bůh znal tu celou špinavou historii a odkryl ji před celým Izraelem (2. Sam. 12,12). David si řekl: „*Aspoň tmy, jako v soumrak, přikryjí mne, ale i noc jest světlem vůkol mne.*“ Musel se ale naučit, že tma ho nemůže ukrýt před

Hospodinem a ke své hanbě zjistil, že hřích učiněný vskrytu přišel na světlo (podle Žalmu 139,11.12). Jako Mojžíš, i David řekl Bohu: „*Nebo jsi položil nepravosti naše před sebe, a tajnosti naše na světlo obličje svého.*“ (Žalm 90,8)

Bůh je větší než naše srdce

Bůh ve Svém Slovu stále znovu poukazuje lidem na Svoji vševědoucnost, aby se neoddávali iluzi, že před Ním mohou něco skrýt. „*Zdaž se ukryje kdo v skryších, abych já ho neshlédl? dí Hospodin. Zdali nebe i země já nenaplnuji? dí Hospodin.*“ (Jer. 23,24)

Tyto příklady osvětlují skutečnost, že tajné hříchy mohou rozestírat kořeny v našich srdcích; neboť srdce je nejlstivější nade všecko (Jer. 17,9). Hospodin nás varuje: Každý hříšný skutek začíná hříšnou myšlenkou: „*Ze srdce zajisté vycházejí zlá myšlení, vraždy, cizoložstva, smilstva, krádeže, křivá svědectví, rouhání.*“ (Mat. 15,19)

Dávejme pozor, abychom takové věci ve svých srdcích rozeznali tak rychle, jak jen možno. Na první pohled se nám snad nejeví tak zlé (jako např. pýcha, zlé myšlenky, žárlivost), avšak jsou k velké škodě pro naše mezilidské vztahy a především pro naše společenství s Bohem. Neklamme se sami tím, že se budeme pokoušet nějakou nepravost před Bohem ukrývat (Žalm 32,5). On tak jako tak zná všechna tajemství srdce. A myslíme na toto: „*Pakli by kdo zhřešil, přímlovce máme u Otce, Ježíše Krista spravedlivého.*“ (1. J. 2,1)

podle W. J. Hockinga, FMN 1/2021

ZEMŘÍT HŘÍCHU

„*Tak také vy mějte za to, že jste mrtví hříchu, Bohu ale žijící v Kristu Ježíši.*“ (Římanům 6,11)

V prvních 10 verších 6. kapitoly Dopisu Římanům nalézáme představení učení: Zemřeli jsme s Kristem. Tato část Dopisu neobsahuje ani jediné napomenutí. Ale nyní, v 11. verši, přichází napomenutí. Je závěrem z učení: „*Tak také vy mějte za to, že jste mrtví hříchu, Bohu ale žijící v Kristu Ježíši.*“ Když čteme „*mějte za to*“, pak to předpokládá, že praxe může být jiná.

Dbejme také toho, že tu není napsáno: „To buď vaše zkušenost.“ Že jsme hříchu mrtví, je to tvoje zkušenost? Moje nikoli. Také není napsáno: „Pociťujte to, že jste hříchu mrtví.“ Nemůžeš to cítit. Mnoho milých mladých věřících hledí do sebe. Chtějí něco cítit – také při záchraně chtěli něco cítit. Ale tady není vůbec nic k cítění. To musíš prostě přijmout, protože to Bůh ve svém Slově říká. Že potom mohou přijít city děkování, je bezesporu, ale moje víra nespočívá na citech, které jsem měl.

Nedávno u mě byl jeden mladý muž, který vždy mnoho cítil. Tu jsem řekl: Milý příteli, zde je sklenice vody, do které se právě vejde moje pěst. Sklenice je až po okraj naplněna vodou, a nyní tam ponořím pěst a ta vytlačí vodu. Tomu se říká výtlačak. Musíš prostě sebe, své ubohé Já nechat vytlačit – silnou rukou Pána. Musíš vše, co jsi, nechat stranou a zaměstňávat se **Jím**! Vůbec nejde o to, co jsi právě cítil. Pavel neříká: „Cít, že tomu tak je“ – my totiž cítíme opak – nýbrž on říká: „*Mějte za to.*“

Je velmi cenné vidět, jak Bůh postupuje. Nejprve nám ukazuje naše postavení. A potom snad neříká: „Teď se musíte správným způsobem snažit, abyste k tomu přišli.“ Ne, On říká: „Podívej se, to jsem vám dal, to je váš díl, a nyní se také za takové prakticky považujte.“ To je klíč ke svatému chození, kde neposloucháme hřích.

Bůh nás skrze smrt a také skrze vzkříšení Krista přivedl do tohoto velkolepého postavení. Jsme spojeni s Ním, jeho postavení je také mé postavení. Naše víra to snad necítí, nýbrž opírá se o to. Anebo to snad můžeš cítit, že Pán Ježíš zemřel na kříži Golgoty? Přirozeně že ne! To dílo se stalo mimo tebe, my můžeme cítit jen to, co se děje v nás. Dílo vykoupení se stalo mimo mne a k tomu před přibližně 2000 roky, ale víra je přijímá a vidí to tak, jak to vidí Bůh.

A přesně to je začátek pro svatý, pobožný život bez hříchu: „*Mějte za to, že jste mrtví hříchu.*“ Nyní řekneš: „Ano, ale vidím, že hřích ve mně žije.“ Věřím, že mnozí z nás znají tuto myšlenku: Hřích ve mně žije – jak tady můžeš říci: „*Mějte za to, že jste mrtví hříchu.*“? Ale Boží slovo přece neříká, že hřích je mrtev! Boží slovo říká, že **ty** jsi mrtev, že **ty** jsi zemřel!

S hříchem nemůžeme být dosti přesní. Nesmíme se přes něj přenášet a omlouvat: „Dnes je jiná doba, dnes smýšlíme jinak, v těch nemravných věcech už nic nevidíme. Dnes jsme daleko za tím.“ Ne, vůbec nejsme daleko za tím. Víš to docela přesně. S hříchem v sobě to ber přesně. Ale stejným dechem uznávej, že právě za to tvůj Spasitel zemřel.

Zastihl jsem některé věřící v hluboké trudnomyslnosti. Oni totiž viděli jen hřích a brali to velmi přesně. Ale ten dovětek neznali nebo na něj nedbali: „*Bohu ale žijící v Kristu Ježíši!*“ Nejsme pod zákonem, nýbrž pod milostí (v. 14). Milost mi dává nové postavení, a pak mi říká: „Považuj se nyní za takového.“ A když přece ještě zhřeším, pak vím, že můj Spasitel právě za to zemřel. V průběhu svého života budu den za dnem stále více poznávat, jak ošklivá část, jak hrozná přirozenost ve mně je. Často jsem ji přirovnával k dravému zvířeti. Stačí, abys jen trochu pootevřel dveře klece toho dravce, a on přijde a zraní tě. Ale je to velký rozdíl, když rozumím, že tento dravec už nejsem „já“, to znamená, že se už s tou starou přirozeností, s hříchem v sobě, neztotožňuji. On je cizím tělesem. Jestliže jsem nebyl bdělý a toho „dravce jsem vypustil, musím to vyznat, ale ta věc sama – moje stará přirozenost – je už dávno odsouzena (Řím. 8,3).

Jsou to důležitá slova: „*Tak také vy mějte za to, že jste mrtví hříchu!*“ Pavel neříká: „Dělejte tak, jako kdybyste žádný neměli.“ Když přijde hřích, pak neříkej: „To přece ne, jsem

ted' naprosto skleslý.“ Ale řekni: „Pane, to je hřích!“ Můžeme s Bohem dokonce mít společenství ohledně hříchu. Jak? Tak, že o něm smýšlíme, jako On o něm smýšlí – to je společenství. Mohu smýšlet tak jako On a stavím se na Jeho stranu. Když přijdou zlé myšlenky a abychom tak řekli, vznášejí se nad tvou hlavou, pak prostě řekni: „Tyto myšlenky nejsou ode mě!“ Ale když si zlí ptáci postavili hnízdo na tvé hlavě, pak to musíš vyznat. Ale pak vyznáváš něco, za co Pán zemřel – a pak k tobě zase přijde pokoj srdce.

Ch. Briem, IGL 5/2021

ŽIVOT SAMUELE

Samuelova služba pro Boha a pro Izrael byla pozoruhodná. Byl soudce (1. Sam. 7,15) a prorok (Skutky 3,24; 13,20), stejně jako nazarejský (1. Sam. 1,11) a vykonával kněžskou službu (1. Sam. 10,8). Je srovnáván s Mojžíšem ve věci své přímluvy za Izrael (Žalm 99,6; Jer. 15,1) a chválen za svou víru (Žid. 11,32). Vidíme v něm něco z Jana Křtitele, když připravoval cestu pro Davida, tak jako Jan to činil pro Krista, a dokonce i požehnané rysy Pána Ježíše (porovnej 1. Sam. 2,26 s Luk. 2,52). Jeho služba byla neúnavná po celý jeho život (1. Sam. 7,15) a byla účinná jak pro lid, tak i pro Boha. Jeden svátek Velikonoc (Fáze), kdy sloužil, byl dokonce větší než Velikonoce (Fáze), slavené během vlády Davida a Šalomouna, a nebyl nikdy převyššen až do dnů Joziášových (2. Par. 35,18).

Samuel vhodně představuje pravdu z 2. Timoteovi 3,17, totiž že **každý** z nás by měl být „*ke všelikému skutku dobrému hotový*“.

Samuel bývá popisován jako „muž Boží záchrany“. Bůh ho vzbudil, když se ukazovalo, že vše jde špatně. Poslední soudce (Samson) zklamal, byl nepřítelem oslepen (fyzicky i mravně) a ve skutečnosti užil nadpřirozenou sílu, kterou mu Bůh dal, pro Boží slávu jen na konci svého života. Kněz (Elí) nebyl lepší: Jeho zrak (přirozený i duchovní) byl sešlý a Bůh ho soudil kvůli jeho hříchům a hříchům jeho synů. Mezi lidem všeobecně Písmo zaznamenává od konce Knihy Jozue málo toho, co by ho mohlo chválit jako národ. Podobně jako v našich dnech to byla doba, kdy Bůh hledal věrné jednotlivce, aby odpověděli na Jeho volání, cenili si Jeho slova, zastávali se Jeho práv a byli pomocí Jeho lidu včetně přímluvy za něj.

Samuel oddal Pánu také své přirozené vlastnosti, jako byla fyzická síla a mravní odvaha. Ukázáno to je událostmi, jako bylo rozsekání Agaga před lidem a před králem, který zklamal v tom, aby to udělal (1. Sam. 15,33). Avšak můžeme si být jisti, že Samuel by nechtěl, abychom obdivovali jeho, nýbrž Toho, jenž ho posilnil pro ty všechny věci, Pána Ježíše (Fil. 4,13).

Úvodní článek k T&T 3/2020

SAMUELOVA VÝCHOVA

Tak jako mnoha zbožným mužům v Písmu se Samuelovi dostalo velkého požehnání tím, že měl zbožnou a oddanou matku. Jeho narození a první léta jsou zaznamenány v 1. Samuelově 1 a 2.

Jeho matka Anna se modlila za syna, a Bůh vyslyšel její prosbu. Dala mu jméno „Samuel“, což znamená „vyprošený od Boha“ nebo „slyšená Bohem“. Obojí byla pravda. Ona za něho prosila, a Bůh slyšel a dal odpověď na její modlitbu (1. Sam. 1,9-20). Dále, její cenění si hodnoty vroucí modlitby přešlo na jejího syna. Samuel byl muž modlitby, jak je to vidět u příležitostí, kdy se přimlouval za Izrael (např. 1. Sam. 7,5).

Anna ve své modlitbě slíbila, že dá svého syna zpět Bohu (1. Sam. 1,11). Avšak dokud nevyrostl a nebyl odstaven, měla ho u sebe. Potom splnila svůj slib a přivedla ho k Elímu, který byl v té době v Izraeli knězem v Sílo. Tam se měl Samuel ukázat před Hospodinem a zůstat navždy (1. Sam. 1,22).

Ve spojení s tímto příběhem je mým úmyslem představit čtenáři několik krátkých myšlenek o tom, jak vychovávat naše děti v křesťanské atmosféře, dříve než je „propustíme“. V tom je Anna dobrým příkladem nejen matkám, ale i otcům a všem těm, kteří mají co činit s dětmi a mladými lidmi.

Touha Anny byla přivést Samuele do Božího domu, který byl v Sílo. Tam se měl ukázat před Bohem. Ale nejen to, měl tam také zůstat a sloužit. Bůh splnil tuto prosbu. Samuel se stal jedním z velkých služebníků Pána. Dokonce jako mladý chlapec se začal klanět Bohu (což je nejvyšší forma služby) a stal se pro Něho užitečným, když asistoval Elímu (1. Sam. 1,28; 2,11; 3,1). Později se stal prorokem, skrze něhož mohl Bůh mluvit ke Svému pozemskému lidu.

Nový zákon nás učí, že je naší odpovědností vychovávat naše děti v kázni a napomínání Páně (Ef. 6,4). I když je toto napomenutí dáno zvláště otcům, kteří mají v takových záležitostech první odpovědnost, zásada, která v tom spočívá, se vztahuje i na matky. Otec i matka se mají starat o své děti a sdílet odpovědnost za jejich výchovu.

Výchova dětí a mladých lidí má mnoho různých stránek. Je samozřejmé, že zahrnuje naučení a vedení v různých věcech, které jim budou pomáhat ve zbytku jejich života. Avšak pro křesťanské rodiče by měla zahrnovat něco důležitějšího. Tak jako v případě Anny, která toužila, aby se Samuel ukázal před Hospodinem, je hlavním cílem ve výchově dětí věřících přivést je k Pánu Ježíši. Když byl na zemi, Pán Ježíš řekl: „*Nechte dítek a nebraňte jim jít ke mně; neboť takových jest království nebeské.*“ (Mat. 19,14) Je to proto výsada, vést děti k Pánu Ježíši, aby Ho poznaly jak jen možno brzy. Avšak to je také výzva. Následujme Annina příkladu a buďme svým dětem povzbuzením v důvěřování Pánu, místo abychom je nějakým způsobem od toho odrazovali nebo odstrašovali.

Pak je tu druhý, s tím úzce spojený předmět: aby naše děti zůstávaly u Něho – aby zůstávaly v praktickém společenství s Ním a rostly v poznání Jeho Osoby. Můžeme si být jisti, že když Anna vychovávala Samuele, pokračovala ve své praxi modlitby (kap. 1) a velebení (kap. 2). Je to, jako kdyby také s ním sdílela Boží slovo (jak tehdy bylo zjeveno). Je dobré pomoci našim dětem v těchto aktivitách, tak aby si je učinily součástí svého denního života.

Za třetí bychom se měli snažit, aby naše děti sloužily Pánu, jako Mu sloužil Samuel. Opět je pravděpodobné, že Anna dávala Samuelovi dobrý příklad. Naše děti se naučí klanění se Bohu a sloužení Mu v jiných ohledech nikoli tolik ve shromážděních, ale v prostředí našich domů a rodiny. Učíme je těšit se z Boží přítomnosti s vděčným a vlebícím srdcem? Učíme je být užitečnými Mistru, kdykoli je zavolá? A nade vše: Jsme dobrým příkladem?

Annina touha, týkající se Samuele, se naplnila a Bůh odměnil její věrnost ve způsobu, jakým ho vychovávala. „*Ale mládeneček Samuel prospíval a rostl, a milý byl, jakož před Hospodinem, tak i před lidmi.*“ (1. Sam. 2,26) „*Mládeneček pak Samuel přísluhoval Hospodinu při Eli.*“ (1. Sam. 3,1)

Také se můžeme učit ze čtyř dalších pohledů na Annino jednání při výchově jejího syna. Zatím co na Boží straně to byla čistá milost, že se Samuel stal tím, čím byl, Anna uznávala stránku lidské odpovědnosti, která existuje spolu s Boží milostí. Nespolehla se prostě na Boží milost, aby ji užila jako výmluvu pro to, že neplní svoji odpovědnost ve spojení s dědictvím, které jí Bůh dal.

Předně krmila (kojila) syna svého (1. Sam. 1,23). Když to použijeme duchovně, musíme zásobit děti duchovní potravou pro jejich duše. Nikdy není příliš brzy sytit naše děti takovou potravou, kterou je „*mléko beze lsti Božího slova*“ (1. Petr. 2,2). Když jsou ještě malé, čteme jim je. Když začnou chodit do školy, pomáháme jim, aby četly a rozuměly samy. Bereme samozřejmě v úvahu věk a charakter dítěte. Nechceme jim dávat chybnou potravu. Nechceme jim dávat příliš mnoho ani příliš málo. Kvalita a kvantita musejí být dobře vyváženy, tak aby mohly duchovně růst. Mateřské mléko je také něco, co se vytvoří předtím a uvnitř matky. Není tu žádný duchovní ekvivalent fast foodu nebo hotového jídla. Naše děti budou mít požehnání, jen když jim my dáváme něco, co vzniklo a bylo zakoušeno v nás samých a bylo námi uskutečňováno.

Anna za druhé svého syna odstavila (1. Sam. 1,23). Děti nemohou provždy spoléhat jen na duchovní potravu od svých rodičů. Musíme je „odstavit“. Potřebují se učit stát na svých vlastních dvou nohou a samy se duchovně sytit. Potřebují vytvářet svůj vlastní úzký vztah k Pánu Ježíši. Samozřejmě že duchovní odstavení je proces, který může zabrat nějakou dobu. Můžeme strávit čas se svými dětmi, když se učí být v těchto věcech nezávislé.

To vede ke třetímu bodu: Když přišel ten den, kdy Samuel měl opustit dům svého otce a jít do Sílo, Anna svého syna doprovodila (1. Sam. 1,24). Jako rodiče bychom neměli du-

chovně opustit své děti v určitém bodě jejich života a okamžitě očekávat, že budou duchovně nezávislé. Spíše bychom je měli ‚doprovázet‘, kde to bude nezbytné, abychom jim pomohli růst v milosti v poznání Pána Ježíše. Měli bychom to také činit tehdy, když začínají ve svém přirozeném životě něco nového (např. školu nebo univerzitu). Navíc, když na nich spočívá naše milující oko, můžeme je ‚doprovázet‘ z duchovní perspektivy tak, že se s nimi modlíme ohledně otázek, s kterými jsou konfrontovány, hovoříme s nimi o otázkách, které snad mají ohledně Božího slova, atd.

Konečně Anna propustila Samuele, když ho nechala s Elím. Můžeme si představit, že to pro Annu nebyla snadná věc, aby nechala svého chlapce, kterého tolik milovala, v Sílo. Avšak ona věděla, že to je podle Boží vůle a podle jejího slibu. Děti jsou nádherný dar milosti od Pána, ale do určité míry jsou nám jen ‚propůjčeny‘. Bylo by sobecké, kdybychom si je chtěli ponechat pro sebe. Ony patří Pánu. Jestliže je Pán chce užít pro Sebe, měli bychom to považovat za výsadu, dát Mu je. Někteří z nás vědí ze zkušenosti, že to není vždy snadné. Avšak je to krajně požehnaná výsada, moci tak učinit.

Anna samozřejmě na Samuele nezapomněla. Každý rok ho navštěvovala a přinášela mu plášť, který ukazoval, že se stále starala o jeho blaho a vzhled. Jako rodiče bychom vždy měli mít zájem o duchovní blaho a svědectví svých dětí. Ať jsou kdekoli, my se za ně můžeme modlit.

Všechno, co Anna dělala při výchově Samuele, bylo činěno z lásky: z lásky k Bohu a z lásky k jejímu synu. Přála si, aby její syn sloužil Pánu, a s pečlivostí a sebezapřením zajišťovala to, aby dodržela svůj slib Bohu, týkající se Samuele. Výsledkem bylo, že tato oddaná a zbožná matka měla oddaného a zbožného syna.

E. A. Bremicker, T&T 3/2020

